

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „АГРАРНА ИКОНОМИКА“

Приета от ФС (протокол № 11/ 25.04.2024)

УТВЪРЖДАВАМ:

Приета от КС (протокол № 7 / 11.04.2024)

Декан:

(доц. д-р Денка Златева)

У Ч Е Б Н А П Р О Г Р А М А

ПО ДИСЦИПЛИНАТА: „ИКОНОМИКА НА ОКОЛНАТА СРЕДА“

ЗА СПЕЦ: „Всички специалности“; ОКС „бакалавър“ – дистанционно обучение

КУРС НА ОБУЧЕНИЕ: 3,

СЕМЕСТЪР: 5

ОБЩА СТУДЕНТСКА ЗАЕТОСТ: 180 ч.; в т.ч. аудиторна 12 ч.

КРЕДИТИ: 6

РАБОТЕН ЕЗИК: български

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СТУДЕНТСКАТА ЗАЕТОСТ СЪГЛАСНО УЧЕБНИЯ ПЛАН

<i>ВИД УЧЕБНИ ЗАНЯТИЯ</i>	<i>ОБЩО (часове)</i>
АУДИТОРНА ЗАЕТОСТ	12
В т.ч.:	
• ЛЕКЦИИ	6
• УПРАЖНЕНИЯ (семинарни занятия)	6
ИЗВЪНАУДИТОРНА ЗАЕТОСТ	168

Изготвили програмата:

1.
(проф. д-р Теодорина Турлакова)
2.
(гл. ас. д-р Дамян Кирчев)
3.
(гл. ас. д-р Радмил Николов)

Ръководител катедра:
„Аграрна икономика“ (проф. д-р Теодорина Турлакова)

I. АНОТАЦИЯ

Икономиката на околната среда играе все по централна роля за вземането на решения насочени към реализирането на екологичната политика на бизнеса. Икономиката на околната среда е инструмент за рационалното използване на ресурсите и прилагането на политика, щадяща околната среда. Познаването на теоретичните и практическите постановки, включени в дисциплината, позволява на бизнеса да взема по-лесно решения свързани с проблемни екологични ситуации и екологични предизвикателства. Учебната дисциплина създава възможност за усвояване на екологичното познание и извеждане на ново разбиране на връзките икономика – околна среда.

Дисциплината „Икономика на околната среда“ предлага изучаване на проблемите, свързани с отношенията между икономическата система и околната среда. Тя изследва взаимодействието между икономическите системи и екологичните системи. Икономиката на околната среда разглежда взаимодействието между икономическите процеси и природата като средата, в която бизнеса функционира, черпи ресурси и депонира непотребни отпадъци.

Целите на дисциплината са насочени към:

- ✓ *Обвързване на знанията по икономика с познания насочени към опазването на околната среда.*
- ✓ *Регулиране на бизнес-дейностите, което да позволява постигане на баланс между стопанската дейност, околната среда и другите дейности на обществото.*
- ✓ *Адаптиране на икономическите подходи и методи към спецификата на околната среда.*
- ✓ *Оценка за изграждане на конкретни политики по опазване на околната среда.*
- ✓ *Определяне на разходите свързани с опазването на околната среда.*
- ✓ *Внедряване на устойчиви практики в секторите на икономиката*

Тематичните единици на включват изучаването на взаимовръзката икономика – околна среда, икономическите отношения във връзка с използването на ресурсите на природата, въздействието на секторите на икономиката върху околната среда и др. Студентите се запознават с концепцията за устойчивото развитие и придобиват знания и умения за внедряване на кръгови модели, модели на биоикономиката, да реализират бизнес дейности свързани с устойчивото производство и устойчивото потребление.

Изучаването на учебната дисциплина ще съдейства на студентите в следните направления: да участват в извършването на оценки на въздействието на антропогенните дейности върху околната среда; да предлагат организационно-икономически и управленски мерки за рационално използване на природните ресурси; да съдействат за прилагането на устойчиви екологични предприятия от отраслите на икономиката.

Дисциплината „Икономика на околната среда“ може да формира умения за: познаване на спецификите на икономиката на природните ресурси и екосистемите; разбиране и прилагане на системния подход при управлението на икономически процеси, свързани с дейности по опазване на околната среда; практическо приложение на принципите на устойчивост и кръговост при използването на ресурсите, познаване на предизвикателствата произтичащи от климатичните промени, разбиране на политическата рамка за реализиране на целите на устойчивото развитие.

В съответствие с препоръката на Съвета на Европейския съюз от 22 май 2018г. за внедряване на политика, подкрепяща развитието на ключови компетентности за учене през целия живот, изучаването на дисциплината „Екология и устойчиво развитие“ позволява да се развият и усъвършенстват следните ключови компетентности:

1) Граждански – създава възможност за осъзнаване и внедряване на съвременни решения за рационално използване на природните ресурси, създава умения за вземане на решения в полза на

обществото и осъзнаване на потребностите от внедряване на социално-значими дейности, създава компетенции за осъзнаване на необходимостта от спазването на баланса между фирмените интереси и опазването на околната среда;

2) *Предприемаческа* – позволява да се планират и внедряват съвременни решения насочени към използването на природните ресурсите, стимулира търсенето и внедряването на иновации и актуални икономически модели за повишаване на устойчивостта в общественото и икономическото развитие във фирмите, създава условия за извършването на анализи и обработка на информация, креативност, управление на процеси и социална отговорност на бизнеса.

Дисциплината стимулира придобиването по-широкопрофилна подготовка с хибриден характер, включваща познания от други професионални направления, съобразно възприетата Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021-2030 и целите на ИУ-Варна приети с мандатната програма. Това позволява по-висока степен на интердисциплинарност с други професионални направления – чрез включване на учебни ресурси от други професионални направления и науки – науки за земята, биология, екология и др.

Учебната дисциплина интегрира познанията от естествените и обществените науки с икономическите дисциплини. Дисциплината „Икономика на околната среда“ се базира на изучаваните в предходните курсове дисциплини като: „Микроикономика“, „Макроикономика“, „Основи на управлението“ и др.

II. ТЕМАТИЧНО СЪДЪРЖАНИЕ

№. по ред	НАИМЕНОВАНИЕ НА ТЕМИТЕ И ПОДТЕМИТЕ
ТЕМА 1. ВЪВЕДЕНИЕ В ИКОНОМИКАТА НА ОКОЛНА СРЕДА	
1.1.	Екологичната ситуация и екологични предизвикателства
1.2.	Взаимовръзка между икономическите дейности, екологичната ситуация и екологичните предизвикателства
1.3.	Характерни черти на екологичната ситуация
1.4.	Развитие на идеите за екологизация на икономиката
ТЕМА 2. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ИКОНОМИКАТА И ОКОЛНАТА СРЕДА	
2.1.	Същност и елементи на околната среда
2.2.	Начини на взаимодействие между икономиката и околната среда
2.3.	Икономика на благоденствието и околна среда
ТЕМА 3. ЕКОСИСТЕМЕН ПОДХОД В ИЗУЧАВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА	
3.1.	Екосистемите като структурни единици
3.2.	Екосистемни услуги
3.3.	Състояние и оценка на стойността на екосистемните услуги
ТЕМА 4. ИКОНОМИКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И ОКОЛНА СРЕДА	
4.1.	Природни ресурси и околна среда
4.2.	Класификация на природните ресурси
4.3.	Икономическа оценка на природните ресурси
4.4.	Рационално използване на природните ресурси в икономиката

ТЕМА 5. ГЛОБАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СВЪРЗАНИ С ПРОМЕНИ В ОКОЛНАТА СРЕДА	
5.1.	Глобални климатични проблеми и стратегии за смекчаване и адаптиране
5.2.	Глобални социални проблеми и пътища за преодоляването им
5.3.	Влияние на глобалните проблеми свързани с промените в околната среда върху икономиката
ТЕМА 6. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА СЕКТОРИТЕ НА ИКОНОМИКАТА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА	
6.1.	Въздействия на промишлените сектори
6.2.	Въздействия на селското и горското стопанство
6.3.	Въздействия на транспорта, търговията и туризма
6.4.	Твърди отпадъци. Икономически ефекти от използването им
6.5.	Инструменти за контрол върху замърсяването от икономическите сектори
6.6.	Преодоляване на проблеми свързани с въздействието на секторите върху околната среда
ТЕМА 7. ПОЛИТИКА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ПОДХОДИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ	
7.1.	Екологично законодателство и конвенции
7.2.	Икономически регулатори свързани с околната среда (данъци, такси, акцизи, мита и др.). Либерален, компенсиращ и „санкциониращ“ икономически механизъм
7.3.	Институционална рамка за администриране и управление на опазването на околната среда
7.4.	Стратегии и планове за действие
7.5.	Участие на обществеността и бизнеса в политиката за опазване на околната среда. Влияние на обществените нагласи.
ТЕМА 8. ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЯТА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА (ОВОС)	
8.1.	Икономически загуби, предизвикани от замърсяването и нерационалното използване на околната среда
8.2.	Икономическа ефективност на разходите по ОВОС
8.3.	Еколого - икономически експертизи
8.4.	Екологична оценка на планове и програми свързани с инвестиционни предложения
ТЕМА 9. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ	
9.1.	Същност и принципи на концепцията за устойчивото развитие
9.2.	Задачи и равнища на концепцията за устойчиво развитие
9.3.	Оценка на компонентите на устойчивото развитие
9.4.	Стратегии за устойчиво развитие на национално и фирмено равнище
9.5.	Преструктуриране на икономиката – основа за устойчиво развитие
ТЕМА 10. УСТОЙЧИВО ПРОИЗВОДСТВО И УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ	
10.1.	Концепция за устойчиво производство и устойчиво потребление
10.2.	Показатели за определяне на устойчивостта на производството и устойчивостта на потреблението
10.3.	Политики свързани с устойчивото производство и устойчивото потребление
ТЕМА 11. МОДЕЛИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА КОНЦЕПЦИЯТА ЗА УСТОЙЧИВОСТ В ИКОНОМИКАТА	
11.1.	Преход от линейна към кръгова икономика. Предимства на кръговата икономика за повишаване на устойчивостта на производството

11.2.	Кръгови бизнес модели
11.3.	Политическа и икономическа рамка за внедряване на кръговите бизнес модели
11.4.	Биоикономиката като концепция за двигател на развитието в прехода към устойчивост
11.5.	Движещи сили за развитие на биоикономиката и интегриране на биоикономиката в икономическото развитие
11.6.	Развитие на секторите на биоикономиката
ТЕМА 12. „ЗЕЛЕНИЯТ“ (УСТОЙЧИВИЯТ) БИЗНЕС В ИКОНОМИКАТА	
12.1.	Същност на „зеления“ (устойчивия) бизнес и изграждане на устойчиви предприятия
12.2.	Необходимост от „зелени“ инвестиции
12.3.	„Зелен“ маркетинг и създаването на фирмена марка
12.4.	Екологични стандарти
12.5.	Екологична отговорност на бизнеса
ТЕМА 13. ПРАКТИКИ НА „ЗЕЛЕНИЯ“ БИЗНЕС. СЕКТОРИ НА ПРИЛОЖЕНИЕ НА УСТОЙЧИВИЯ БИЗНЕС	
13.1.	Устойчиво използване на енергията от възобновяеми енергийни източници
13.2.	Устойчиво използване на отпадъците
13.3.	Устойчиво земеделие
13.4.	Устойчив туризъм
14.5.	Устойчив транспорт
14.6.	Други икономически сектори и предприемачески дейности
ТЕМА 14. ЗЕЛЕНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ (ЗЕОП) ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ЗЕЛЕНИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ	
14.1.	Дефиниране на зелените обществени поръчки Политики и цели, свързани със Зелени обществени поръчки, установени от водещи страни-членки на ЕС.
14.2.	Стратегически и правно-нормативни актове. Законът за обществените поръчки и зелените критерии, прилагани в България. Списък от зелени критерии и Наръчник за Зелени обществени поръчки.
14.3.	Анализ на Зелените обществени поръчки. Оценка на потенциала. Проблеми и рискове на пазара на зелени обществени поръчки в България.
ТЕМА 15. „ЗЕЛЕНИТЕ“ РАБОТНИ МЕСТА В ИКОНОМИКАТА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА УСТОЙЧИВА ЗАЕТОСТ	
15.1.	Същност и характеристика на „зелените“ работни места
15.2.	Създаване на „зелените“ работни места и „зелените“ професии
15.3.	Конкурентни предимства на зелените работни места
15.4.	Образование и обучение
	Общо:

III. МЕТОДИ НА ПОДГОТОВКА И ПРОВЕЖДАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ

Методите за подготовка и провеждане на обучението по дисциплината се включват използването на различните учебни ресурси и дейности, чрез които се осъществява учебният процес в дистанционната форма на обучение:

¹ Методите за подготовка и провеждане на обучение се представят в съответствие с утвърдената Инstrukция за разработване на учебна програма за дисциплина в дистанционна форма на обучение на Икономически университет – Варна.

- учебни ресурси – електронен учебник, мултимедийни презентации, файлове, интернет страници; хипервръзки;
- учебни дейности – провеждане на учебни занятия в неприсъствениите периоди, а чрез платформата за дистанционно обучение се прилагат урок, задание, тест, форум и чат.

IV. ФОРМИ НА КОНТРОЛ

№. по ред	ВИД И ФОРМА НА КОНТРОЛА ²	Брой	ИАЗ ч.
1.	Семестриално оценяване		
1.1.	Задание по предварително зададена тема	1	40
1.2.	Казус или проучване на екологични практики в бизнеса	1	30
1.3.	Тест	1	38
Общо за семестриалното оценяване:		3	108
2.	Сесийно оценяване		
2.1.	Изпит - тест	1	60
Общо за сесийното оценяване:		1	60
Общо за всички форми на контрол:		4	168

V. ЛИТЕРАТУРА

ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Електронни учебни материали по дисциплината „Икономика на околната среда“ качени в платформата за електронно и дистанционно обучение на ИУ – Варна.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Акимова, Т. и др. Екология: човек-природа-техника, ЗАО Издателство “Економика”, Москва, 2007
2. Апостолов Н., Н. Найденов, Приложна екология и икономика на околната среда, УИ “Стопанство”, С. 1998
3. Борисова, Р., С. Сиракова. Екология и устойчиво развитие, Издателство “Нови знания”, С. 2005
4. Давчева, Н., Л. Илчев. Екология, устойчиво развитие, околна среда, СУ “Климент Охридски”, С. 2005
5. Каменов, Д. Екология и сигурност, УИ Шуменски университет, Шумен, 2007
6. Конвенция на ООН за биологичното разнообразие, решение П/8
7. Конвенция на ООН за борба с опустиняването, чл.2, т.1
8. Манолов, Жейнов, Янакиев. Екология. ИУ-Варна, 2007

² При дисциплини, които завършват с текуща оценка се попълва само т. 1 Семестриално оценяване, съгласно чл.21, ал. 2 от Правилника за оценяване на знанията, уменията и компетентностите на студентите в Икономически университет – Варна.

9. Митева, Дойчинова, Стоянова, Харизанова-Бартос, Пейчева, Кънчев. Зелените работни места – средство за екологизация на българската икономика. София: Издателски комплекс – УНСС, 2017
10. Найденов, Н. Екоикономика и устойчиво развитие. С. 2007
11. Недялков, С. Теория на екологията, PSSE, С. 2003
12. Рамкова конвенция на ООН за климатичните изменения, чл.4, т.3
13. Ренър, М. З. Чийф. Бедствията- възможности за мир, Институт Уърлдуоч, С. 2006
14. Стоянова, З. Устойчиво развитие и опазване на природните ресурси. София: Издателски комплекс УНСС, 2021
15. Българо-швейцарска програма за сътрудничество. Практическо помагало за зелени обществени поръчки. АОП, 2018
16. Купувайте екологосъобразно! Ръководство за зелени обществени поръчки. 3-то издание. 2016
17. Европейска комисия. Стратегия на ЕС за биологично разнообразие, 2020
18. Европейска комисия. Устойчива биоикономика за Европа: укрепване на връзката между икономиката, обществото и околната среда., COM (2018) 673 final, 2018.
19. Наръчник за регионални и местни био-базирани икономики. WIP Renewable Energies, Munich, Germany, 2020
20. Яркова, Ю. Икономика на околната среда. КОТА, Ст. Загора, 2008
21. Daily, G. Introduction: What are ecosystem services?. Nature's Services: Societal Dependence on Natural Ecosystems, Island Press, Washington D.C., p.1-10, 1997
22. Environment in the European Union at the turn of the century, Environment assessment report, Luxemburg, 1999
23. Fenech, A at al., Natural Capital in Ecology and Economics: An Overview, Environment Monitoring and Assessment, 2003
24. Mitchell, B. Resource and Environmental Management, Singapore, Pearce Education Limited, 2002
25. Pearce, D. and Turner, R. Economics of Natural Resources and the Environment, Earthscan, 1994
26. Shepard, G. The Ecosystem Approach: Learning from Experience, IUCN, Gland, Switzerland, 2008
27. World Bank, World Development Report 2003; Sustainable Development in a Dynamic World, Oxford University Press, 2003
28. Vysna, V., Maes, J., Petersen, J.E., La Notte, A., Vallecillo, S., Aizpurua, N., Ivits, E., Teller, A., Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA). Final report from phase II of the INCA project aiming to develop a pilot for an integrated system of ecosystem accounts for the EU. Statistical report. Publications office of the European Union, Luxembourg, 2021.
29. Myrick Freeman III, Joseph A. Herriges, and Catherine L. Kling. The Measurement of Environmental and Resource Values. Theory and Methods. Third Edition. Taylor & Francis, 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, 2014
30. Maes, J., Teller, A., Erhard, M., Condé, S., Vallecillo, S., Barredo, J.I., Paracchini, M.L., Abdul Malak, D., Trombetti, M., Vigiak, O., Zulian, G., Addamo, A.M., Grizzetti, B., Somma, F., Hagyo, A., Vogt, P., Polce, C., Jones, A., Carré, A., Hauser, R., EU Ecosystem Assessment: Summary for policymakers. EUR 30599 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021
31. Tom Tietenberg, Lynne Lewis, Environmental & natural resource economics. - — 11th ed., Routledge., 2018
32. David A. Anderson. ENVIRONMENTAL ECONOMICS and Natural Resource Management. Third Edition, Routledge, 2010

33. Anil Markandya, Renat Perelet, Pamela Mason and Tim Taylor. Dictionary of Environmental Economics. Earthscan, 2001
34. Jonathan M. Harris and Brian Roach. Environmental and Natural Resource Economics. A Contemporary Approach Fourth Edition. Routledge, 2018
35. Roger Perman, Yue Ma, James McGilvray, Michael Common. Natural Resource and Environmental Economics. Third Edition. Pearson Education Limited, 2003
36. Eric Koester. Green entrepreneur handbook. The guide to building and growing a green and clean business. Taylor & Francis Group, 2011
37. UNEP (2021). The use of natural resources in the economy: A Global Manual on Economy Wide Material Flow Accounting. Nairobi, Kenya
38. IRP (2017). Assessing global resource use: A systems approach to resource efficiency and pollution reduction. Bringezu, S., Ramaswami, A., Schandl, H., O'Brien, M., Pelton, R., Acquatella, J., Ayuk, E., Chiu, A., Flanegin, R., Fry, J., Giljum, S., Hashimoto, S., Hellweg, S., Hosking, K., Hu, Y., Lenzen, M., Lieber, M., Lutter, S., Miatto, A., Singh Nagpure, A., Obersteiner, M., van Oers, L., Pfister, S., Pichler, P., Russell, A., Spini, L., Tanikawa, H., van der Voet, E., Weisz, H., West, J., Wijkman, A., Zhu, B., Zivy, R. A Report of the International Resource Panel. United Nations Environment Programme. Nairobi, Kenya.
39. OECD. 2009. The bioeconomy to 2030: designing a policy agenda. Paris: OECD Publishing.
40. THE MAKING OF BIOECONOMY TRANSFORMATION, EDITED BY: Kristiina Kruus & Terhi Hakala, VTT Technical Research Centre of Finland Ltd, 2017
41. Bioeconomy. Iris Lewandowski (Editor). Springer Cham, 2018
42. Cosette Khawaja, Felix Colmorgen, Dominik Rutz. The bioeconomy potential of BE-Rural's OIP regions. Project - Bio-based strategies and roadmaps for enhanced rural and regional development in the EU. Bi-rural, 2019
43. Fritsche, U., Brunori, G., Chiaramonti, D., Galanakis, C., Hellweg, S., Matthews, R. and Panoutsou, C., Future transitions for the Bioeconomy towards Sustainable Development and a Climate-Neutral Economy - Knowledge Synthesis Final Report, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020
44. Chatzipanagi, A., Taylor, N., Jaeger-Waldau, A. Overview of the Potential and Challenges for Agri-Photovoltaics in the European Union, European Commission, Joint Research Centre, Ispra, Italy, 2023
45. www.moew.government.bg
46. www.un.org
47. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/environment/bioeconomy_en
48. <https://www.eea.europa.eu/bg>
49. https://environment.ec.europa.eu/strategy_en
50. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/index_en